HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

(א) וטווה על ירכו תכלת לציציתו: **גמ'** ת"ר כותב אדם תפילין ומזוזות לעצמו וטווה על ירכו תכלת לציציתו ולאחרים בטובה דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר מערים ומוכר את שלו וחוזר וכותב לעצמו ר' יוסי אומר כותב ומוכר כדרכו כדי פרנסתו אורי ליה רב לרב חננאל ואמרי לה רבה בר בר חנה לרב חננאל הלכה (ב) כותב ומוכר כדרכו כדי פרנסתו: וטווה על ירכו תכלת: ת"ר טווה אדם על ירכו תכלת לציציתו אבל לא באבן דברי ר' אליעזר וחכמים אומרים אף באבן ר' יהודה אומר משמו באבן אבל לא בפלך וחכמים אומרים בין באבן בין בפלך אמר רב יהודה אמר שמואל וכן א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן הלכה בין באבן בין בפלך והלכה כותב כדרכו ומוכר כדי פרנסתו: **מתני'** (א) הקובר את מתו שלשה ימים קודם לרגל בטלה הימנו גזרת שבעה שמונה בטלו הימנו גזרת שלשים מפני שאמרו (ג) שבת עולה ואינה מפסקת (ד) רגלים מפסיקין ואינן עולין ר' אליעזר אומר משחרב בית המקדש (ה) עצרת כשבת רבן גמליאל אומר (ה) ראש השנה ויום הכפורים כרגלים וחכמים אומרים (ג) לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא (ו) עצרת כרגלים ראש השנה ויוה"כ כשבת: **גמ'** אמר רב גזרת בטלו ימים לא בטלו וכן א"ר הונא גזרת בטלו ימים לא בטלו ורב ששת אמר אפילו ימים נמי בטלו מ"ט ימים לא בטלו שאם לא גילח ערב הרגל אסור לגלח אחר הרגל

והתניא

וטווה על ירכו. החוטין אבל לא בידו בין אצבעותיו ובפלך כדרך חול: **גמ' לאחרים בטובה.** ולא בשכר: **מערים ומוכר שלו.** כן עושה כל ימות החג: **כדי פרנסתו.** בהרווחה ולא מיירי במי שאין לו מה יאכל: **אבל לא באבן.** שתולה בחוט כדי שיוכל לשוזרו יפה: **מתני' הקובר מתו שלשה ימים קודם הרגל.** הואיל ועיקר אבילות אינו אלא שלשה ימים: **בטלה ממנו גזרת שבעה.** דלאחר הרגל אינו צריך למנות יותר: **שמונה ימים.** קודם הרגל בטלה ממנו גזרת שלשים דהואיל והתחיל יום אחד מן השלשים אינו צריך לשמור כלום לאחר הרגל דין שלשים אלא ° מותר לאלתר בתכבוסת בגיהוץ ותספורת: **שבת עולה.** אירע שבת בימי אבלו עולה למנין שבעה: **ואינה מפסקת.** דלאחר שבת צריך להשלים שבעה ימי אבלות עם השבת: **והרגלים מפסיקין.** דכי קבר מתו שלשה ימים קודם הרגל מפסיק האבילות לגמרי ולאחר הרגל אין משלים כלום: **ואין עולין.** דכי קבר מתו בתוך הרגל דלא בטלה ממנו גזרת ז' אין ימי הרגל עולין למנין ז' ימי אבילות אלא לאחר הרגל צריך לישב ז' ימי אבילות זו היא סברתי. אבל בהעתק מצאתי ואין עולין דכי קבר את מתו שני ימים לפני הרגל דלא בטלה ממנו גזרת שבעה אין ימי הרגל עולין למנין שבעת ימי אבלו אלא לאחר הרגל צריך לישב ה' ימי אבלות להשלים לשני ימים שנהג לפני הרגל (א) ואני אומר כי טעות סופר הוא דמה שנזכר ° שלשה ימים לפני הרגל לאו דוקא ואפילו שעה אחת לפני הרגל בטלה ממנו גזרת שבעה דהרגל מפסיק: **משחרב בית המקדש.** שאין לעצרת תשלומין כל ז' ואינו אלא יום אחד: **כשבת.** ודינו כשבת דעולה ואינה מפסקת: **ראש השנה כשבת.** הואיל ואינו אלא יום אחד: **גמ' גזרת.** שלשים בטלו אבל ימים לא בטלו דעדיין תלויין ועומדים: **מאי טעמא ימים לא בטלו.** כלומר באיזה ענין לא בטלו ימים: **שאם לא גילח ערב הרגל.** דכי בטלו גזרת שלשים ואידעי ליה לגלוחי ערב הרגל ולא גילח: **אסור לגלח אחר הרגל.** כל שלשים יום:

והתניא

וטווה על ירכו תכלת לציציתו. פירוש ע"י שינוי אבל בתפילין אי אפשר בשינוי שצריך כתיבה תמה ובעשיית תפילין וצילית לא איירי במתני' ושמא אין איסור כי אם בכתיבה וטוייה ומה שנהגו לכתוב בעוגל לא מצינו היתר (ב) וכן פירש בתוספות הרב בשם רבו ואפילו על ידי הדחק על יהודי אחד שתפוש היה התירו בדוחק גם על ידי היפוך שהוא נקרא מלך אחר לא היו מתירין וגם אי לא אסור משום מלאכה הא אסרינן ° אפילו טירחא דלאו מלאכה בפרק קמא (דף ד.) מיהו נהגו לומר דמתני' לא איירי על ידי היפוך ויש כותבין על ידי חילוק האות וכן היה עושה רבי זקני והיו"ד שאי אפשר היה כותב בכתב הפוך: **רבי יהודה אומר מערים.** לכאורה מחמיר יותר מרבי מאיר שהתיר לאחרים ובתוספות פירשו דרבי מאיר אינו מתיר אלא בהערמה ולא הבנתי: **רבי יוסי אומר כותב ומוכר כדי פרנסתו.** דשרי לגמרי לאחרים בשכר ודוקא כדי פרנסתו ולכאורה מיקל מכולהו וכן פי' הר"א עוד פי' דכולהו הוי שרי כדי פרנסתו דאין לו מה יאכל ולא איירי אלא כשיש לו מה יאכל ומחמיר רבי יוסי יותר מכולהו ולישנא לא משמע הכי דהוה ליה למימר אינו כותב אלא כדי פרנסתו מיהו במילתא דרבי יהודה קשה נמי קצת דהוה ליה למימר אינו כותב אלא כדי פרנסתו על ידי אחרים או על ידי הערמה והשתא מתני' אתיא כרבי מאיר ויש מפרשים דכדי פרנסתו נמי לא משמע דאין לו מה יאכל (ד) שרי דהואיל דצורך מצוה מותר להשתכר בה דבחנם לא ירצה לעשות כן ומתניתין פירש בתוספות הרב דפליגא אכולהו ותנא אחר הוא וה"ר יונה פירש דאתיא כתנא קמא והכי פירושו אין כותבין ספרים תפילין ומזוזות כדי למוכרם או כדי להניחם ועוד פי' דאתיא כרבי יוסי לפי מה שפירש שרבי יוסי מחמיר ואין ראיה מכאן שמותר להניח תפילין דדלמא רבי מאיר ורבי יהודה לטעמייהו דסבירא להו פרק המוצא תפילין (עירובין דף צו: ושם) שבת זמן תפילין [ורבה] ורבה בר בר חנה נמי הכי מלי סברי ואע"ג דכולהו אמוראי דפרק הקומץ רבה (מנחות דף לו: ושם) משמע דאית להו שבת לאו זמן תפילין הוא אבל ר' יצחק בן אברהם היה מביא מן הירושלמי להתיר להניח

והתניא

דאמר בירושלמי חד בר נש אובד תפילוי בחולא דמועדא אתא לקמיה דרב חננאל פי' שיכתוב לו לפי שהיה סופר כדאיתא במגילה (דף יח:) שלחיה לקמיה דרבה בר בר חנה אמר ליה זיל הב ליה תפילך ואת כתב לך דתנן כותב אדם תפילין לעצמו אתא לקמיה דרב אמר ליה כתוב ליה פירוש בלא הערמה מתני' פליגא על רב כותב אדם תפילין ומזוזה לעצמו הא לאחר לא רב פתר לה בכותב להניח פירוש רב מעמיד המשנה להניחם אחר המועד אבל להניחם במועד שרי ובהלכות גדולות פסק דאסור להניח תפילין בחולו של מועד ולטעם שממעט שבתות וימים טובים מימים ימימה מסתבר שפיר דממעט חולו של מועד ולמאן דדריש (מנחות דף לו:) מלך לאות יצאו שבתות וימים טובים שהן בעצמן אות יש לומר לפי שאין עושין מלאכה כי אם בדבר האבד אבל קשיא למאי דפרישית לעיל (דף ב. ד"ה משקין) דמלאכה דחול המועד מדרבנן היכי ממעט להו יש לומר הואיל ואוכל מצה ויושב בסוכה אין צריך אות ואם הוא אמת דבחול המועד חייב בתפילין יש לומר הואיל ועושין מלאכה בו אין אות ומימים ימימה נמי לא ממעט אלא יום טוב דחלוק משאר ימים: **הקובר את מתו.** להכי נקט קובר דאבילות מתחלת משעת סתימת הגולל כדאמרינן לקמן (דף כז.): **שלשה ימים.** כך הוא עיקר אבילות לכמה מילי ואמרינן לקמן (שם:) שלשה ימים לבכי: **מאי טעמא לא בטלו.** הכא הוה ניחא טפי לגרוס ימים לענין מאי לא בטלו ואין צריך להגיה דהיא היא: **שאם לא גילח ערב הרגל כו'.** ונראה לי דה"ה לא כיבס ולא רחץ ערב הרגל אם מותר לרחוץ ולכבס מבערב יו"ט ולא כיבס ולא רחץ לא יכבס ברגל והשתא ניחא הא דקתני גזרת שבעה בטלו הא ימים לא בטלו ומיהו קשיא לן דקאמר בסמוך שכשם שמצות שלשה מבטלת גזרת שבעה אפילו לתנא קמא דמבטלת אפילו ימים שמביא אבא שאול ראיה למצות שלשים שבטלו לגמרי אפילו ימים והרי"ן פי' דדוקא לא גילח אבל לא כיבס לא דמותר לכבס אפילו לא כיבס שהוא צורך גדול יותר ואין נראה לי טעמו דאם הוא צורך גדול כ"ש שיש לנו לקנסו בשלא עשה קודם הרגל ונכנס ברגל ולפירוש הקונטרס דמפרש לקמן שאם חל שלישי להיות ערב הרגל שאסור ברחיצה עד הערב זהו עד שחשכה אם כן לא שייך לקנסו במה שלא רחץ ולא כבס וא"כ ימים לענין מאי לא בטלו גבי שבעה מיהו יש לומר דאם לא רחץ ברגל אסור לרחוץ אחר הרגל ועוד יש לומר אגב דנקט סיפא גזרת נקט ברישא גזרת ועוד נראה לי דרישא ה"פ שלשה ימים בטלה גזרת שבעה הא שני ימים לא בטלה גזרת מ"מ פי' אמת מדקאמר בסמוך שכשם שגזרת שלשה מבטלת גזרת ז' כו' משמע שזה פשוט אפילו לת"ק והשתא תימה לי דכי משני שאם לא גילח בו תינח סיפא אבל ברישא דקאמר בטלה הימנו גזרת ז' אמאי נקט גזרת ולענין מאי קאמר ימים לא בטלו וי"ל דאגב דנקט סיפא גזרת תנא נמי רישא גזרת ועוד נראה לי דרישא ה"פ שלשה ימים בטלה גזרת ז' הא שני ימים בטלו גזרת הא ימים לא בטלו לענין דנוהג דברים שבצינעא:

והתניא

מסורת הש"ס

(א) נזיר טו., (ב) [ע' תוס' לקמן כד. ד"ה עצרת], (ג) תוספ' ע"ז לקמן כד., (ד) אלא כדי פרנסתו היינו בהרווחה שרי וכו' כן הוא גירסת מהרש"א,

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואין עולין כו' (ואני אומר כי טעות סופר הוא וכו' דהרגל מפסיק) תא"מ ונ"ב הדבר פשוט שאיזה תלמיד טועה כתבו בגליון דהא מוכח לקמן דף כ דלתנא דידן [דוקא שלשה ימים]: (ב) תוס' ד"ה וטווה כו' לא מצינו היתר בזה וכן פירש כו' ואפילו ע"י הדחק אסור ועל יהודי אחד:

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה שמונה ימים וכו' מותר לאלתר בתכבוסת. עי' יבמות דף מג ע"א ברש"י ד"ה מקום שמותר ועיין לקמן דף כג ע"א תוס' ד"ה כל שלשים: ד"ה ואין עולין וכו' ג"י לאו דוקא. קשה לי הא בהדיא מבואר לקמן דף כ ע"א דלתנא דמתני' דהכא ג"י דוקא כדאמרי' שם הלכה כתנא דידן דאמר שלשה וצ"ע: תוס' ד"ה וטווה וכו' אפי' טירחא דלאו מלאכה. עי' לעיל דף יב ע"ב תוס' ד"ה מכנים:

◆

מוסף רש"י

בטלה הימנו גזרת שבעה. שאין צריך להשלים אחר הרגל ז' ימי אבלות, דכיון דעיקר האבלות דהיינו ג' ימים ראשונים הוו קודם לרגל, ביטל הרגל את האחרונים (נזיר טו.). שמונה. אם קברו ח' ימים לפני הרגל, כיון דיום אחד של שלשים היה קודם הרגל ביטל הרגל ממנו גזירת שלשים (שם).

עין משפט נר מצוה

צח א ב מיי' פ"ז מהלכות י"ט הלכה יג טוש"ע א"ח סי' תקמה סעיף ג:

צט ג מיי' פ"י מהל' אבל הלכה א סמג עשין ב טוש"ע י"ד סי' ת סעיף א:

ק ד מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סי' שצט סעיף [א] ב [וטוש"ע א"ח סימן תקמח סעיף ז]:

קא ה מיי' שם טור ש"ע י"ד סימן שצט סעיף ו [וטוש"ע א"ח סימן תקמח סעיף יא]:

קב ו מיי' שם טוש"ע י"ד שם סעיף ח:

◆

רבינו חננאל

ת"ר כותבים תפילין ומזוזות לעצמן, ולאחרים בטובה, דברי ר' מאיר, ר' יהודה אומר מערים ומוכר וחוזר וכותב לעצמו, ר' יוסי אומר כותב ומוכר כדרכו כדי פרנסתו. אורי ליה רב לרב חננאל הלכה כותב ומוכר כדרכו כדי פרנסתו. **וטווה אדם** על ירכו תכלת לציציתו. אסיקנא אמר רב יהודה אמר שמואל, וכן אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן, טווה אדם בין באבן בין בפלך. והלכה כותב ומוכר כדי פרנסתו. **מתני'** הקובר את מתו ג' ימים קודם לרגל בטלה הימנו גזירת שבעה, קברו קודם לרגל שמונה ימים בטלה הימנו גזירת שלשים, מפני שאמרו, שבת עולה ואינה מפסקת רגלים פוסקין ואינן עולין. כו'. אמר רב גזירות בטלו ימים לא בטלו. פי' גזירות בטלו, נדחו גזירות האבילות גבי הרגל, שיש לו לגלח וזולתי זה מגזירות האבילות. ואם לא גילח ערב הרגל אסור לו לגלח אחר הרגל, כי ימים לא בטלו.